

آینه پژوهش

سال سی و ششم، شماره چهارم
مهر و آبان ۱۴۰۴
ISSN:1023-7992

دوماهنامه نقد کتاب، کتاب شناسی و
اطلاع رسانی در حوزه فرهنگ اسلامی

۲۱۴

۲۱۴

آینه پژوهش

سال سی و ششم، شماره چهارم
مهر و آبان ۱۴۰۴

Ayeneh-ye-

Pazhoohesh

Vol.36, No.4

Oct - Nov 2025

A bi-monthly journal exclusively
review & information dissemination

214

dedicated to book critique, book
in the field of Islamic culture

ابلیا گرشویج / سید احمد رضا قائم مقامی | رسول جعفریان | سید علی میرافضلی | فاطمه شاملو | مریم حسینی
لیلا عبدی خجسته / سمیع الله | عبدالجبار رفاعی / محمد سوری | مجید جلیسه | امید طبیب زاده
الیو برانکافورته / روزچهر مصاحب | سید محمد حسین حکیم | آنتونیو پانیینو / لیلی وهرام
امیرخانی | حیدر عیوضی | زکی نجیب محمود / حمیدرضا تمدن | آریا طبیب زاده | رقیه فراهانی
حمید عطائی نظری | میلاد بیگدلو | علی راد | سیدرضا باقریان موحد | علی ایمانی ایمنی | جویا جهانبخش

لقبی اشکانی در سرود جان و اشاره‌ای به اصل لغت سارویه و سابقه نام تخت جمشید
نسخه خوانی (۴۲) | احمدشاد غزنوی و صدر کرمانی | محبوبیت سفرنامه‌های فرنک ناصرالدین شاه در
هندوستان متّحده | از نگاه عربی: متفکران معاصر ایران و جهان عرب (۳)
چاپ نوشت (۲۱) | سلسله مباحث نظری در باب تاریخ ادبیات، براساس آرای رنه ولیک (۳)
سخنان حکمت آمیز زبان فارسی در سفر به غرب | وقفنامه‌ای از آخرین روزهای زندگی شیخ بهایی
دو گزارش نجومی از کارنامه اردشیر بابکان (۳: ۴-۷؛ ۴: ۶-۷) | ماجرا کم کن؛ گزارش بیتی از حافظ
آینه‌های شکسته (۱۱) | داستان احیای اندیشه فلسفی در مصر | یادداشت‌های لغوی و ادبی (۶)
اشعار تازه یاب از شاعران دوره قاجار با استناد به نشریات آن عصر | «و سخت عجب است کار گروهی از
فرزندان آدم!» | کتابی با عنوان حاصل الترجمان؟ | طومار (۱۳) | فیض گفتار نجف

کتاب شناسی دبیرستان البرز تهران

نکته، حاشیه، یادداشت

پیوست آینه پژوهش:

♦ قنیه الفتیان

♦ یادنامه استاد موسی اسوار

درگذشتگان

ناصرالدین انصاری

آیت الله بدری

مرحوم آیت الله آقای حاج شیخ علی بدری دشتی، عالم نامی آبادان بود. آن فقید سعید سال ۱۳۰۷ شمسی (۱۳۵۷ق) در روستای کردوان از توابع بخش دشتی استان بوشهر زاده شد. ادبیات را نزد دایی اش آیت الله حاج شیخ عباس محمودی آموخت و سال ۱۳۲۲ شمسی (۱۳۶۲ق) رهسپار نجف اشرف شد و شرح لمعه را نزد آیت الله مدنی، سطوح عالیہ را نزد حضرات آیات سید عبدالاعلی سبزواری، شیخ مجتبی لنگرانی و میرزا حسن یزدی و اسفار و شرح منظومه را هم نزد حضرات آیات میرزا مسلم ملکوتی و حاج شیخ عباس قوچانی فراگرفت. پس از آن در دروس خارج آیات عظام آقایان حکیم، خویی، خمینی و میرزا باقر زنجانی حاضر شد و مبانی علمی اش را استوار ساخت. سپس به آبادان آمد و سالیان فراوان به تدریس و تألیف و اقامه جماعت و امامت (موقت) جمعه و قضاوت پرداخت و حدود نیم قرن در کمال پاکی و درستی و زهد و قناعت و پارسایی در خدمت مردم بود و در اواخر عمرش به قم آمد و به عبادت و استراحت پرداخت.

آثارش عبارت اند از:

۱. رساله فی العسر والحر (چاپی)
۲. رساله فی الاعتقادات

آن مرحوم در ۹۷ سالگی، روز دوشنبه ۷ مهر ۱۴۰۴ شمسی (۶ ربیع الثانی ۱۴۴۷ق) بدرود حیات گفت و پیکرش روز سه شنبه پس از تشییع شایسته و نماز آیت الله حسینی بوشهری در قبرستان امامزاده علی بن جعفر (ع) به خاک سپرده شد.

آیت الله موسوی یزدی

آیت الله آقای حاج سید علی اکبر موسوی یزدی از عالمان محترم قم بود. وی سال ۱۳۱۱ شمسی (۱۳۵۱ق) در قم، در بیت علم و فضیلت زاده شد. پدرش آیت الله حاج سید عبدالوهاب یزدی از شاگردان آیت الله العظمی حائری بود. در نوجوانی (۱۳۲۷ش) به تحصیل علوم دینی روی آورد و ادبیات را نزد آیات شیخ محمد کرمی و شیخ ابوالقاسم نحوی، شرح لمعه را نزد آیت الله شیخ اسدالله نوراللهی، خلاصه الفصول را نزد آیت الله شهید صدوقی و سطوح عالیہ را نزد آیات منتظری (رسائل)، حاج آقا مرتضی حائری

(مکاسب)، شیخ عبدالجواد جبل عاملی (کفایه) آموخت و پس از آن در دروس خارج آیات عظام بروجردی، امام خمینی، حاج شیخ عباسعلی شاهرودی، اراکی و حاج آقا مرتضی حائری حاضر شد و بهره های فراوان برد. او سالیان فراوان به مباحثه کمپانی فقه و کلام با حضرات آیات مظاهری، محمدی گیلانی، محمد یزدی و مصباح یزدی و تدریس سطوح و خارج فقه و اصول و اقامه جماعت در مسجد حاج سید عبدالوهاب و خدمت به مردم و روحانیت پرداخت و نمایندگی آیت الله العظمی خوانساری و سپس مسئولیت بخش وجوهات دفتر رهبری را هم بر عهده داشت.

آثارش عبارت اند از:

۱. کتاب الخمس
 ۲. تقریرات درس اصول امام خمینی
 ۳. الإمامة والولاية في القرآن (چاپی)، با همکاری آقایان: مظاهری و مصباح یزدی و محمدی گیلانی.
- وی در ۹۳ سالگی روز دوشنبه ۲۴ شهریور ۱۴۰۴ شمسی (۲۲ ربیع الأول ۱۴۴۷ق) بدرود زندگی گفت و پیکرش در روز چهارشنبه پس از تشییع باشکوه و نماز حضرت آیت الله سبحانی در مسجد شهید مطهری حرم حضرت معصومه به خاک خفت.

حجت الاسلام الهی خراسانی

حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج شیخ علی اکبر الهی خراسانی از فضایل نامی مشهد مقدس بود. آن فقیه سعید سال ۱۳۲۱ شمسی در نیشابور زاده شد و در سال ۱۳۳۷ شمسی به مشهد مقدس آمد و ادبیات را نزد استاد ادیب نیشابوری، شرح لمعه را نزد آیت الله حاج سیداحمد مدرس یزدی، سطوح عالی را نزد حضرات آقایان شهید هاشمی نژاد، سیدجعفر سیدان، شیخ هاشم قزوینی و وحید خراسانی، شرح منظومه را نزد آیت الله میرزا جواد تهرانی و شرح اشارات را هم نزد آیت الله شیخ مجتبی قزوینی فراگرفت. پس از آن در دروس خارج آیات عظام میلانی، میرزا علی فلسفی، سیدابراهیم علم الهدی و سید عبدالله شیرازی حاضر شد و مبانی علمی اش را استوار کرد و هم زمان به تدریس ادبیات و سطوح عالی و تأسیس صندوق قرض الحسنه طلاب پرداخت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی به مدیریت بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی و عضویت هیئت امنا و شورای آموزشی دانشگاه علوم اسلامی رضوی و مدیر گروه فقه و اصول آن دانشگاه و عضویت شورای برنامه ریزی حوزه علمیه خراسان منصوب شد و مصدر خدمات ارزنده علمی گردید؛ به گونه ای که با نظارت و اشراف ایشان

صدها کتاب مخزون مکنون در حوزه علوم اسلامی و ایرانی تحقیق و منتشر گردید. به راستی دوران ریاست ایشان بر بنیاد، دوران شکوفایی تحقیق و پژوهش در مشهد مقدس بود. وی داماد مکرم آیت الله حاج شیخ حسنعلی مروارید بود و فرزندان برومندش حجج اسلام آقایان شیخ مجتبی، شیخ محمد و شیخ علی از فضلا و خطبا و مدرسین و مؤلفین حوزه مشهد هستند.

آثارش عبارت اند از:

۱. کتاب نامه امام رضا علیه السلام
۲. تحقیق: المسائل العکبریّة
۳. تحقیق: الرسالة العزّیّة
۴. تحقیق: تاج التراجم فی تفسیر القرآن للاعاجم (۳ ج، با همکاری استاد نجیب مایل هروی)
۵. اشراف بر تحقیق: الدروس الشرعیّة فی فقه الإمامیّة (۶ ج)
۶. اشراف بر تحقیق: منتهی المطلب فی تحقیق المذهب (۱۲ ج)؛ کتاب سال جمهوری اسلامی ایران
۷. اشراف بر تحقیق: سفینه البحار (۶ ج)؛ کتاب سال جمهوری اسلامی ایران

۴۷۳

آینه پژوهش | ۲۱۴
سال ۳۶ | شماره ۴
مهر و آبان ۱۴۰۴

آن مرحوم در ۸۳ سالگی، روز جمعه ۲۸ شهریور ۱۴۰۴ شمسی (۲۶ ربیع الاول ۱۴۴۷ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش روز یکشنبه پس از تشییع باشکوه و نماز آیت الله حاج شیخ مهدی مروارید در دارالعباده حرم مطهر امام رضا علیه السلام به خاک سپرده شد.

حجت الاسلام بحر العلوم

حجت الاسلام والمسلمین سید محمد علی بحر العلوم از فضایی نامی حوزه علمیه نجف اشرف بود. آن فقیه سعید سال ۱۳۴۵ شمسی (۱۹۶۶ م/ ۱۳۸۶ ق) در نجف اشرف و در خاندان علم و فضیلت و فقاہت زاده شد. پدرش علامه دکتر سید محمد بحر العلوم از اعضای مؤثر معارضین رژیم بعث و عموهایش حضرات آیات سید جعفر، سید عزالدین و سید علاءالدین بحر العلوم از شهدای شاخص حوزه نجف بودند. وی بر اثر مبارزات پدر بزرگوارش علیه رژیم بعث عراق، ناچار به مهاجرت به کویت و لبنان شد و تحصیلات دانشگاهی خود را پی گرفت و لیسانس خود را از دانشگاه بیروت و فوق لیسانس را از الجامعة الإسلامية لندن دریافت نمود. سپس به قم آمد و سطوح عالیہ را نزد حضرات آیات علوی بروجردی، سید مهدی روحانی، شیخ باقر ایروانی، شیخ هادی آل راضی، شیخ مصطفی هرنندی و شیخ محمد سند پی گرفت و پس از آن در درس خارج آیات عظام وحید خراسانی و سید تقی قمی حاضر شد و بهره های فراوان برداشت. او

هم‌زمان به یاری پدرش در کوشش‌هایش علیه رژیم بعثی عراق برخاست. پس از سقوط صدام در سال ۱۳۸۲ شمسی، به نجف بازگشت و به تحصیل نزد آیات عظام شیخ محمد اسحاق فیاض و سید محمد سعید حکیم و تدریس سطوح عالی و خارج فقه و مدیریت مؤسسه خیریه بحرالعلوم و ریاست دانشکده معهد العلمین و اقامه جماعت (ظهر و شب) در مسجد شیخ طوسی و تألیف و تحقیق پرداخت و نامش در زمره فضلاء مشهور نجف درآمد.

آثارش عبارت‌اند از:

۱. تحقیق: مصابیح الاصول (۴ ج، نوشته عموییش آیت‌الله سید علاءالدین بحرالعلوم)
۲. تحقیق: قرة العین فی علم النحو (نوشته آیت‌الله سید صدرالدین عاملی)
۳. تحقیق: بداية المجتهد (۲ ج، نوشته ابن رشد قرطبی)
۴. الإمامة الإلهية (تقریر درس آیت‌الله شیخ محمد سند)
۵. العرف بین الشريعة الإسلامية والقانون
۶. التنظيم القانونی لحزبة الإلتزام بالاحوال الشخصية
۷. مجموعة مقالات
۸. مقدمات الكتب
۹. البحوث العلمية

۴۷۴

آینه پژوهش | ۲۱۴
سال ۳۶ | شماره ۴
مهر و آبان ۱۴۰۴

آن مرحوم در ۵۹ سالگی روز یک‌شنبه ۳۰ شهریور ۱۴۰۴ شمسی (۲۸ صفرالخير ۱۴۴۷ق) بدرود حیات گفت و پیکرش در روز سه‌شنبه پس از تشییع باشکوه و نماز آیت‌الله سید محمد تقی حکیم در مقبره خاندان بحرالعلوم در جوار مسجد شیخ طوسی به خاک خفت. آیت‌الله جوادی آملی در پیام تسلیت خویش نگاشت:

بسم الله الرحمن الرحيم
إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

سانحه تلخ ارتحال استاد بزرگوار حوزه، حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین حاج سید محمد علی بحرالعلوم، موجب تأسف و تأثر عمیق شد. امید است ذات اقدس الهی، حشر این فقید سعید را با عترت طاهرین و بزرگان آل بحرالعلوم قرار دهد. این مصیبت سنگین را به حوزه علمیه باجلال و شکوه نجف تسلیت و به خاندان آل بحرالعلوم - رضوان الله تعالی علیهم - تعزیت عرض

می‌کنم. امیدواریم خدای سبحان آن فقید سعید را با اولیای الهی و اهل بیت علیهم السلام محشور فرماید و به بازماندگان او صبری جمیل و اجری جزیل عنایت کند و حوزه باعظمت نجف را تا ظهور صاحب اصلی اش پایدار بدارد.

غفر الله لنا و لکم والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

جوادی آملی

حجت الاسلام شکوهی

حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج شیخ احمد شکوهی هریسی از فضلاء تبریز بود. وی روز سه شنبه ۱۹ بهمن ۱۳۱۶ شمسی (۷ ذی الحجة ۱۳۵۶ ق) در روستای سرای از توابع هریس زاده شد. در نوجوانی به تبریز آمد و در مدرسه طالبیه به تحصیل علوم دینی پرداخت. ادبیات را نزد استاد شیخ عمران علیزاده و شرح لمعه را نزد آیت الله سید علی مولانا فراگرفت. سال به قم آمد و سطوح عالی را نزد حضرات آیات شیخ محسن دوزدوزانی، سید جواد خطیبی، شیخ ابوالفضل علمائی، شیخ إسحاق آستارائی، پایانی اردبیلی، شیخ مصطفی اعتمادی و سلطانی طباطبایی و تفسیر و فلسفه را نزد علامه طباطبایی و معارف قرآن را نزد آیت الله شیخ محمدباقر ملکی میانجی آموخت. او با آیت الله سید حسین قاضی هم ارتباط فراوان داشت و دروس خارج را هم از آیات عظام شریعتمداری، مرعشی نجفی و سید حسن حجت فراگرفت و در دوره نخست دارالتبلیغ اسلامی هم شرکت جست و فارغ التحصیل گردید. وی سالیان فراوان با بیان شیوایش به تبلیغ دین (و راهنمایی حجاج بیت الله الحرام و زوار عتبات عالیات) در شهرهای آذربایجان اشتغال داشت و خطوط نسخ و نستعلیق و شکسته را به زیبایی می نوشت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مسئولیت سازمان تبلیغات اسلامی سراب و سپس مسئولیت تبلیغات اسلامی اداره کل راه آهن آذربایجان شرقی را بر عهده گرفت و در اوایل دهه ۱۳۷۰ شمسی که تنش های فرقه ای در شهرستان ایلخچی رخ داد، با تدابیر خویش آرامش را به منطقه بازگرداند و سال ها در این شهر ملجأ و پناهگاه مردم بود.

آثار (غیر چاپی اش) عبارت اند از:

۱. دیوان اشعار
۲. نقد گلشن راز
۳. أسرار حج
۴. رابطه علم و دین

۵. فضائل القرآن

۶. تقریرات دروس اساتید

وی در ۸۳ سالگی روز سه شنبه ۲۴ تیر ۱۳۹۹ شمسی (۲۳ ذی القعدة ۱۴۴۱ق) در تبریز درگذشت و پیکرش پس از تشییع و نماز مرحوم حجت الاسلام والمسلمین سید محمدعلی آل هاشم، در وادی رحمت تبریز به خاک سپرده شد.

حجت الاسلام کشمیری

حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج شیخ محمدجواد کشمیری از فضایی نامی حوزه علمیه قم بود. وی روز پنج شنبه ۲۲ آبان ۱۳۲۰ شمسی (۲۳ شوال ۱۳۶۰ق) در پاریز از توابع سیرجان زاده شد. او اردیبهشت ۱۳۳۶ به قم آمد و ادبیات را از استاد شیخ رحمت الله فشارکی و آیت الله سید مهدی مرعشی و سطوح عالی را از آیات شیخ علی پناه اشتهاردی، شیخ محسن دوزدوزانی، شیخ مصطفی اعتمادی، شیخ مرتضی بنی فضل، سید ابوالفضل موسوی تبریزی، مشکینی و سلطانی طباطبایی و دروس خارج فقه و اصول را از آیات عظام گلپایگانی، اراکی، منتظری و سلطانی آموخت و به غیر از آن به تدریس سطوح و تأسیس مدرسه علمیه (قدیم) کرمانی ها (با همکاری استاد فهیم کرمانی) و مدرسه قدیری و مدرسه علمیه خواهران و مدرسه علمیه کرمانی ها (ساختمان جدید) پرداخت. وی یکی از چهره های نامدار مبارزات روحانیت در زمان پیش از پیروزی انقلاب بود و در سال ۱۳۵۳ دستگیر و ۱۸ ماه در زندان قصر زندانی بود. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مأمور کنترل شهربانی کل کشور و سپس مسئول بازسازی مدرسه فیضیه و خان و دارالشفاء و عضو مؤسس دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم و عضو دبیرخانه ائمه جمعه کشور گردید. فرزندش شهید محمدسعید کشمیری هم از جمله شهدای دفاع مقدس بود که بنده سال تحصیلی ۱۳۵۹-۱۳۶۰ با وی هم کلاس بودم و از حجب و حیایش درس می آموختم. کتاب خاطرات از او به چاپ رسیده است.

وی در ۸۴ سالگی روز دوشنبه ۷ مهر ۱۴۰۴ شمسی (۶ ربیع الثانی ۱۴۴۷ق) بدرود حیات گفت و پیکرش روز چهارشنبه پس از تشییع و نماز حضرت آیت الله سبحانی در بقعه ۳۰ صحن حرم مطهر حضرت معصومه به خاک سپرده شد.

آیت الله پورهادی

آیت الله حاج شیخ یدالله پورهادی از علمای نامی نجف آباد بود. وی روز دوشنبه ۴ خرداد ۱۳۰۵ شمسی در نجف آباد زاده شد و سال ۱۳۱۹ به تحصیل علوم دینی روی آورد. ادبیات را نزد آیت الله

شیخ غلامحسین منصور آموخت و در سال ۱۳۲۱ رهسپار نجف اشرف شد و شرح لمعه را نزد آیت الله سیداسدالله مدنی و آیت الله سید نصرالله مستنبط آموخت. سال ۱۳۲۵ شمسی به قم آمد و سطوح عالیّه را نزد حضرات آیات مرعشی نجفی و شیخ روح الله کمالوند فراگرفت و سال ۱۳۳۱ در دروس آیات عظام بروجردی و امام خمینی و دروس تفسیر و اسفار علامه طباطبایی حاضر شد و مبانی علمی اش را استوار ساخت. سال ۱۳۴۷ شمسی به اهواز رفت و به تحصیل نزد آیت الله حاج میرسیدعلی بهبهانی و تدریس در دارالعلم بهبهانی و اقامه جماعت در مسجد الهادی و خدمت به مردم پرداخت. وی در ایام مبارزات روحانیت علیه رژیم شاه از جمله روحانیون مبارز بود و پس از پیروزی انقلاب اسلامی، امامت موقت جمعه اهواز و سمت های گوناگون در نهادهای انقلابی استان خوزستان را بر عهده گرفت و فرزندش حسین پورهادی هم در عملیات فتح خرمشهر به شهادت رسید. سال ۱۳۷۴ به زادگاهش بازگشت و امامت جمعه نجف آباد را بر عهده گرفت؛ اما سال ۱۳۷۹ از این سمت استعفا داد و تنها به تدریس و تألیف و اقامه جماعت و منبر و خدمات اجتماعی پرداخت. از وی کتاب خاطرات به چاپ رسیده است.

۴۷۷

آینه پژوهش | ۲۱۴
سال ۳۶ | شماره ۴
مهر و آبان ۱۴۰۴

آن مرحوم در ۹۹ سالگی روز پنجشنبه ۱۵ خرداد ۱۴۰۴ شمسی (۹ ذی الحجه ۱۴۴۶ق) بدرود حیات گفت و پیکرش روز جمعه پس از تشییع و نماز حجت الاسلام والمسلمین شیخ مصطفی ناطق در گلزار شهدای نجف آباد به خاک سپرده شد.

حجت الاسلام فلاح نژاد

حجت الاسلام والمسلمین شیخ عبدالحمید فلاح نژاد از فضایی حوزه علمیه قم بود. وی سال ۱۳۴۲ شمسی در خرم آباد زاده شد، سال ۱۳۵۸ به بروجرد رفت و ادبیات را نزد آیت الله شیخ علی جواهری آموخت. سال ۱۳۶۱ به قم آمد و سطوح را نزد حضرات آیات شیخ علی پناه اشتهرادی، شیخ محسن دوزدوزانی، شیخ احمد پایانی و شیخ مصطفی اعتمادی و دروس خارج را نزد آیات عظام فاضل لنکرانی، مکارم شیرازی، وحید خراسانی و میرزا جواد تبریزی و اسفار را هم را نزد آیت الله جوادی آملی و مرحوم استاد شیخ حسن ممدوحی فراگرفت. او هم زمان به تدریس و تألیف و تبلیغ دین اشتغال داشت. سال ۱۳۸۲ کارشناسی ارشد رشته حکمت و فلسفه اسلامی و سال ۱۳۸۹ مدرک سطح ۴ خود را دریافت کرد. وی عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور قم و مدیر گروه حقوق و معارف اسلامی دانشگاه پیام نور خرم آباد بود که راهنمایی و مشاوره ده ها رساله و پایان نامه را بر عهده داشت.

آثارش عبارت‌اند از:

۱. شناخت‌شناسی فطرت از دیدگاه ملاصدرا و علامه طباطبایی
۲. حرکت جوهری در اندیشه ملاصدرا
۳. حکم‌هتک حرمت مقدسات از دیدگاه فقه امامیه
۴. تکامل نفس انسانی
۵. تأثیر طلاق بر روابط نامشروع جوانان
۶. بررسی و نقد باورهای انسان‌محورانه حقوق بشر
۷. بررسی حجیت ظواهر قرآن از نظر اخباریین و اصولیین
۸. مجموعه مقالات
(با سپاس از استاد سلیمانی بروجردی)

آن مرحوم در ۶۲ سالگی، روز شنبه ۳۱ خرداد ۱۴۰۴ شمسی بدرود حیات گفت و پیکرش روز یک‌شنبه اول تیر پس از تشییع و نماز حجت‌الاسلام والمسلمین لونی در قبرستان امامزاده علی بن جعفر (ع) به خاک سپرده شد.

۴۷۸

آینه پژوهش | ۲۱۴
سال ۳۶ | شماره ۴
مهر و آبان ۱۴۰۴

حجت‌الاسلام یوسف‌پور

حجت‌الاسلام والمسلمین حاج شیخ عبدالرحمان یوسف‌پور از فضلاء حوزه علمیه قم بود. وی روز دوشنبه اول اردیبهشت ۱۳۳۱ شمسی (۲۶ رجب ۱۳۷۱ ق) در اسکو اطراف تبریز زاده شد. او ادبیات را در تبریز آموخت و سال ۱۳۵۱ به قم آمد و شرح لمعه را نزد آیات شیخ محسن دوزدوزانی و سیدابوالفضل موسوی تبریزی و سطوح عالیّه را نزد آیات اعتمادی، ستوده و فاضل لنکرانی و خارج فقه و اصول را هم نزد حضرات آیات وحید خراسانی، میرزا جواد تبریزی، مکارم شیرازی، سبحانی و فاضل لنکرانی و اسفار را هم از محضر آیات سیدرضا صدر و شیخ یحیی انصاری شیرازی آموخت و هم‌زمان به تألیف و تدریس و تبلیغ دین (در داخل و خارج کشور) پرداخت. وی مسلط بر زبان‌های عربی، فارسی، ترکی (آذری و استانبولی) و آشنا به زبان‌های روسی و آلمانی (در حد متوسط) بود؛ بر همین اساس سه سال مسئول دفتر آیت‌الله فاضل لنکرانی در مسکو بود و در سالیان اخیر در جزیره کیش به اقامه جماعت در مسجد امیرالمؤمنین اشتغال داشت.

آثارش (به زبان ترکی استانبولی) عبارت‌اند از:

۱. وحدت علم و دین
۲. ۴۶۰ نکته نورانی درباره حج

۳. موقعیت اجتماعی زن

۴. حقوق اعضای خانواده

۵. ازدواج در اسلام

۶. اسلام آیین پریش و پاسخ

۷. جوان و جوانی

۸. از دنیا تا حیات ابدی

۹. پیغمبر و اهل بیت

آن مرحوم در ۷۳ سالگی روز شنبه ۳ خرداد ۱۴۰۴ شمسی (۲۶ ذی قعدة ۱۴۴۶ق) بدرود حیات گفت و پیکرش روز یکشنبه ۴ خرداد، پس از تشییع و نماز حضرت آیت الله سبحانی در قبرستان امامزاده علی بن جعفر (ع) به خاک سپرده شد.

دکتر علی محمد ولوی

۴۷۹

آینه پژوهش | ۲۱۴
سال ۳۶ | شماره ۴
مهر و آبان ۱۴۰۴

دکتر علی محمد ولوی از استادان مشهور تاریخ اسلام بود. آن فقید سعید سال ۱۳۳۵ شمسی در یکی از روستاهای بیرجند زاده شد و پس از اخذ دیپلم، به تهران آمد و در دانشگاه تربیت مدرس به تحصیل در رشته تاریخ اسلام نزد استادان رضا شعبانی و صادق آینه‌وند پرداخت و هم‌زمان دکترای جامعه‌شناسی را هم دریافت کرد. وی عضو هیئت علمی گروه تاریخ دانشگاه الزهرا و سردبیر مجلات تاریخ اسلام و ایران، تاریخ‌نگری و تاریخ‌نگاری، مطالعات تاریخ اسلام، مطالعات تاریخ فرهنگی و علوم انسانی و عضو هیئت تحریریه مجلات گوناگون تاریخی بود. عضویت در مؤسسات و کمیته‌های علمی متعدد، راه‌اندازی مراکز آموزشی و پژوهشی، تشکیل کارگاه‌های آموزشی، فعالیت‌های اجرایی و راهنمایی و مشاوره رساله‌های فراوان (۶۹ رساله) دکتری و کارشناسی ارشد از دیگر فعالیت‌های وی بود. مراسم تجلیل و بزرگداشت وی در مهرماه ۱۳۹۲، در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار و کتابی در شرح خدمات وی منتشر شد.

آثارش عبارت‌اند از:

۱. دیانت و سیاست در قرون نخستین اسلامی

۲. تاریخ علم کلام و مذاهب اسلامی

۳. فرهنگ کار در اسلام

۴. شاه‌دان شهادت

۵. مجموعه مقالات

۶. نقد نامه تاریخ، باستان‌شناسی و هنر

۷. تصحیح: تأملات کلامیه (نوشته آیت‌الله محمدحسن هردنگی)

آن مرحوم در ۶۸ سالگی روز یک‌شنبه ۲۴ فروردین ۱۴۰۴ شمسی بدرود حیات گفت و پیکرش در قطعه دانشمندان بهشت زهرا به خاک خفت.

آیت‌الله خراسانی

آیت‌الله آقای حاج سیدعلی موسوی خراسانی یکی از فضایل نامی حوزه علمیه قم بود. آن فقید سعید سال ۱۳۶۷ قمری (۱۳۲۶ ش) در نجف اشرف زاده شد. پدرش مرحوم آیت‌الله حاج سیدابراهیم خراسانی (۱۳۴۵ - ۱۴۰۹) و جدش آیت‌الله سیدمحمدحسین درودی نیشابوری و نیای بزرگش آیت‌الله سید ابراهیم درودی خراسانی (م ۱۳۲۸) بود (اختران فضیلت، ج ۳، ص ۳۴۵). وی سال ۱۳۸۴ قمری به تحصیل علوم دینی روی آورد و ادبیات را نزد استاد شیخ محمدعلی مدرس افغانی و سطوح عالیّه را در جامعة النجف نزد حضرات آیات سیدمحمد کلانتر، شیخ محمدهادی معرفت، شیخ احمد بهادلی، شیخ غلامرضا باقری اصفهانی، شیخ مجتبی لنگرانی، شیخ صدرا بادکوبه، شیخ محمدتقی جواهری و شیخ محمداسحاق فیاض فراگرفت. پس از آن در دروس خارج آیات عظام خویی، شهید سیدمحمدباقر صدر (۱۰ سال) و سیدعلی سیستانی حاضر شد و بهره‌های فراوان برد. سال ۱۴۰۰ قمری به کاظمین آمد و در خدمت پدر بزرگوارش بود که مورد هجوم وحشیانه رژیم بعثی عراق قرار گرفتند و تمام خانواده‌اش از زن و مرد و کوچک و بزرگ دستگیر و اموال و کتابخانه‌شان مصادره شد و پس از هفت ماه حبس و زجر، سال ۱۴۰۱ به ایران تبعید شدند و سه تن از برادرانش آقایان حجت‌الاسلام سیدحسن، دکتر سیدمهدی و مهندس سیدرضا هم به شهادت رسیدند. او در قم به تدریس سطوح و تحصیل نزد آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (کتاب القضاء) و تحقیق تراث پرداخت و همراه با حجج اسلام حضرات آقایان حاج سیدجواد شهرستانی و شیخ محمدمهدی نجف «مؤسسة آل البيت عليهم السلام لاهیات التراث» را پدید آورد و بر تحقیق تمام کتاب‌های آن (مانند وسائل الشیعة، مستدرک الوسائل، جامع المقاصد، تذکرة الفقهاء، ذکری الشیعة، الافصاح، اعلام الوری و تفسیر تبیان) اشراف تام داشت و تا روزهای آخر عمرش با بیماری جانکاهش در مؤسسه حاضر می‌شد و به تحقیق و اشراف و نظارت بر کارها می‌پرداخت.

۴۸۰

آینه پژوهش | ۲۱۴

سال ۳۶ | شماره ۴

مهر و آبان ۱۴۰۴

آثارش عبارت‌اند از:

۱. تحقیق و تعلیق: الحديقة الهالالية (شیخ بهایی)
 ۲. تحقیق و تعلیق: كشف الریبة في احكام الغیبة (شهید ثانی)
 ۳. تحقیق و تعلیق: أسرار العارفين (سید جعفر بحر العلوم)
 ۴. تحقیق و تعلیق: قاعدة لاضرر (شیخ الشریعة إصفهانی)
 ۵. تحقیق و تعلیق: تعليقات على الصحيفة السجادية (فیض کاشانی)
 ۶. تحقیق: کتاب الخلاف (شیخ طوسی) با همکاری آقایان حجج اسلام حاج سید جواد شهرستانی و شیخ محمد مهدی نجف؛ کتاب سال جمهوری اسلامی سال ۱۳۶۴.
- آن مرحوم بر اثر بیماری در ۷۷ سالگی روز جمعه ۲۶ اردیبهشت ۱۴۰۴ شمسی (۱۸ ذی القعدة ۱۴۴۶ق) بدرود حیات گفت و پیکرش پس از نماز حضرت آیت الله سبحانی و تشییع شایسته، در حرم مطهر حضرت معصومه سلام الله علیها به خاک سپرده شد.